

REVISTA CULTURALĂ A COMUNEI SIREȚEL, JUDEȚUL IAȘI

INTERFERENȚE CULTURALE

Numărul 2/2020
Editura & Tipografia PIM

Interferențe culturale (Sirețel) = ISSN 2601 - 7687, ISSN-L 2601 - 7687

Revista apare cu sprijinul Primăriei Sirețel și al Consiliului Local al Primăriei Sirețel, Județul Iași

Redactare, tehnoredactare, fotografii (peisaje) de Ștefan Vitel

Coperta realizată de Nicoleta-Carmen Vasilică, colaborator permanent al revistei

CUPRINS

Ivona Elena Aramă

- ❖ Sirețelul, un loc binecuvântat de Dumnezeu.....4

Interviu cu părintele Muraru Ionuț-Daniel

- ❖ Păstrarea valorilor spirituale în contextul exodului pentru locuri de muncă
În străinătate.....8

Nicolle Claudia Manole

- ❖ Moș Crăciun.....12

Pr. Dr. Pavel Vitel

- ❖ Credința postmodernă: „nu” religiei, „da” spiritualității.....15

Țăpoi Maria-Magdalena

- ❖ Samoilă Mârza-fotograful Marii Uniri(1886-1967).....32

Ștefan Vitel

- ❖ Poezii.....44
- ❖ Peisaje din Sirețel 51

Ivona Elena Aramă

SIREȚELUL, UN LOC BINECĂVÂNTĂT DE DUMNEZEUL

- Preot Aramă Petru -

În cercetările întreprinse de învățătorul Vasile Mihăilescu, valorificate în monografia satului Sirețel, sunt precizate documente de arhivă care notifică existența preoților slujitori în această localitate începând cu secolul al XIX-lea și al XX-lea. Regăsim câteva nume de preoți dintre care amintim: Vasile, Gheorghe, Ioan Grigorescu, State Pavelescu, Jean Mihăilescu și Nicolae Zăhărescu.

În satul Sirețel a existat o biserică din lemn care s-a făcut la 1714-1715 și s-a reparat la 1881. În anul 1909 biserica veche a satului, zidită din lemn, a fost demolată de săteni fiind necorespunzătoare. Boierul Costache Bosie a început construirea unei noi biserici ridicând-o până la ferestre. Bosie nu a terminat construcția bisericii, deoarece a sărăcit din cauza pierderii suferite în urma expedierii producției de cereale, la Galați spre a fi trimise la Rotterdam. Transportul s-a făcut pe timp ploios cu carele. Cerealele s-au depreciat și nu a mai avut posibilitatea apoi de a lucra moșia. Drept urmare moșia a fost arendată. Din relatările sătenilor, boierul Bosie a lăsat testament scris pe piele de vițel că acel care va termina biserica să rămână proprietarul moșiei. În anul 1909 locuitorii satului au reluat și finalizat în 1912 biserica. După primul război mondial, în anul 1922 până în 1925 parohia a fost ocupată de preotul Jean Mihăilescu.

Astăzi, puțin mai știu că vechea biserică a satului și cimitirul au fost amplasate în zona dispensarului actual. Crucile mari realizate din piatră, a vechilor morminte, s-au păstrat de-a lungul timpului în cimitir.

Sirețelul de altădată, pentru noi cei de astăzi, ne este aproape imposibil să ni-l imaginăm. Așezat într-o depresiune cu dealuri în jur, cu case răzlețe, joase, acoperite cu paie și pereții albi, cu ulițele pline de noroi toamna și primăvara, de colb vara și multă zăpadă în iernile foarte grele.

Ulițele satului erau înguste; vara până toamna târziu erau străjuite de multă vegetație aproape sălbatică: arbuști de cătină, soc, măceși și pruni sălbatici. Locuitorii satului erau agricultori dar se ocupau și cu creșterea animalelor.

În perioada anilor 1926-1942, parohia Sirețel a fost păstorită de preotul Alexandru Zăhărescu, după care a fost încadrat începând cu anul 1943 Petru Aramă prin decizia Mitropoliei Iași.

Preotul Petru Aramă s-a născut la 17 iunie 1915 în satul Țolești, județul Baia într-o familie de agricultori. Părinții săi Ion și Maria, au crescut și educat șase copii. Trei dintre ei au urmat calea preoției. Alături de frații săi Vasile și Neculai, Petru s-a înscris la Seminarul Teologic din orașul Roman.

Tatăl meu și-a continuat studiile la Universitatea "Regele Carol al -II -lea", la Facultatea de Teologie din Cernăuți în perioada anilor 1936 -1940.

Într-o adresă eliberată de Decanatul Facultății de Teologie din Cernăuți se menționează:

„La cererea domnului Aramă Petru, înregistrată aici la nr. 1846, avem onoarea a face cunoscut, că numitul fost student al Facultății de teologie de aici, începând studiile în anul școlar 1936/37 și după ce a trecut cu succes, la această Facultate toate examenele din Teologia ortodoxă, a fost proclamat licențiat în Teologia ortodoxă în ziua de 14 iunie 1940.”

După o perioadă foarte grea, Petru Aramă a terminat studiile și a devenit Licențiat în Teologie ortodoxă, ulterior fiind hirotonit la Mitropolia Moldovei și Sucevei, Arhiepiscopia Iașilor, la 29 octombrie 1942 așa cum este menționat în *Cartea de preoție*: „**Mitropolia Moldovei și Sucevei, Arhiepiscopia Iașilor IRINEU, din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei în putere a harului, întru tot și de viață Duh, dat Nouă prin taina hirotoniei întru Arhiereu de către**

însuși Marele Arhipăstor, Domnul Nostru Iisus Hristos și transmis prin sfinții Apostoli și urmașii lor; pe temeiul alegerii ca Chiriarh de către Marele Colegiu și a investiturii de către Majestatea sa Regele Carol al -II -lea. Având în vedere îndeplinirea cerințelor legale și găsim noi înșine vrednic de preoție pe candidatul teolog Petru Aramă născut în comuna Udești, județul Baia, l-am hirotonit preot în 29 în luna octombrie anul 1942, pe seama bisericii din Parohia Valea Bourei, județul Baia”.

Cartea de preoție a fost eliberată la 9 februarie 1942 cu nr. 1232, semnată de Mitropolitul Moldovei Irineu. Inițial i s-a repartizat parohia de la Valea Bourei din județul Baia. Începând cu anul 1943 a fost detașat la parohia din satul Sirețel pentru doi ani. În același an s-a căsătorit cu învățătoarea Maria Manoliu, absolventă a „Școlii Normale de învățători” Mihail Sturdza din Iași, având *Diploma de capacitate pentru învățător*, care a fost obținută în 24 octombrie 1942, iar mai târziu în 1945, a obținut numirea definitivă.

Preotul Aramă Petru a iubit acest loc, așa după cum spunea: *„Sirețelul este un loc binecuvântat de*

Dumnezeu!”. A iubit oamenii cărora le-a dedicat întreaga carieră în perioada anilor 1943- 1992.

Înzestrat cu deosebite calități: generozitate, bunătate, blândețe, înțelepciune, răbdare, modestie, ca slujitor al lui Dumnezeu, preotul Aramă Petru s-a dedicat vocației sale și generațiilor de enoriași din parohie. A desfășurat o bogată activitate pastorală, a avut preocupări pentru păstrarea credinței ortodoxe, obținând pe plan spiritual rezultate deosebite.

Pe parcursul anilor în condiții dificile, cu sprijinul enoriașilor, a reușit să facă reparații și dotări atât pentru sfântul locaș, dar și să construiască o casă praznicală. Împreună cu soția sa, învățătoarea Maria Aramă, a contribuit la numeroase acțiuni ale comunității, la construcția școlii, a primăriei. S-au implicat în activități dedicate sătenilor atât pe linie de învățământ, cultură cât și sănătate. Pe parcursul anilor a susținut financiar parohiile cu biserici în construcție, a ajutat întotdeauna pe cei săraci și pe cei bolnavi .

Preotul Aramă Petru (1915-2001), a rămas în timp în memoria colectivă a generațiilor ca un om deosebit de modest, generos, așa cum i se spunea: „*un preot pentru toți oamenii, părintele nostru cel bun.*”

recondițional de Ștefan Vital

PĂSTRAREA VALORILOR SPIRITUALE ÎN CONTEXTUL EXODULUI DUPĂ LOCURI DE MUNCĂ ÎN STRĂINĂȚATE

Interviu cu părintele Muraru Ionuț-Daniel de la biserica

„Adormirea Maicii Domnului” - Slobozia

În viziunea lui Lucian Blaga, satul este o lume, o comunitate de sine stătătoare care-și experimentează singură valorile spirituale de care are nevoie iar unele dintre ele se transmit prin tradiție în continuare. În contextul actual în care în ultimii ani s-a atins un apogeu al exodului tinerilor spre locuri de muncă în străinătate, ne putem întreba în mod firesc: Ce influențe sau mutații ale valorilor morale și spirituale au loc în urma acestui fenomen social?

Am apelat la experiența duhovnicească a părintelui Muraru Ionuț-Daniel, preot paroh în satul Slobozia, pentru a lămurii acest aspect.

Părintele Muraru Ionuț-Daniel: Trebuie să fim conștienți de faptul că acest fenomen se întâmplă deja în România de vreo câțiva ani buni. El a luat o oarecare amploare după anii 2000, și mai ales când granițele României la intrarea în Uniunea Europeană s-au deschis total și n-a mai existat nicio opreliște pentru aceasta. Însă, părerea mea personală este că aduce în primul rând folos material celor care s-au dus înafara țării, dar eu cred că cea mai mare pierdere pe care o suferă tinerii care pleacă este pierderea unor anumite valori spirituale, valori spirituale legate de familiile lor și care vizează în special copiii.

Pentru că noi cei care rămânem în țară și în mod deosebit preoții, vedem cum apar adevărate drame. Sunt deci, copii care cad în depresie de dorul părinților, sunt copii care au ajuns să vrea să se sinucidă de dorul părinților, sunt copii care nu primesc educație adecvată din cauza lipsei părinților și ajung să devină o problemă a societății zilelor noastre. Cred că cea mai mare pierdere aceasta este.

A doua mare pierdere este cea sufletească pentru că, omul în căutarea lui după „material” pierde „spiritualul”. Da, Biserica din diaspora a avut grijă ca acești enoriași ai

noștri, acești fii ai bisericii plecați în străinătate, să găsească locuri în care tinerii să se întâlnească cu Dumnezeu. Și astfel Patriarhia Română are foarte mulți preoți deja, care sunt și lucrează în aceste comunități. Dar din păcate, cei care au avut aici în țară o viață duhovnicească, duc și acolo o viață duhovnicească poate mai înaltă. Pentru că lipsa „simțirii” de acasă, lipsa apartenenței spațiului spiritual de acasă, acolo i-a făcut ca în relația cu Dumnezeu să regăsească trăirea spirituală pe care o căutau. Deci, repet că tot cei care au trait o viață spirituală aici, au reușit să facă același lucru și acolo. Cei care nu și-au trait viața aproape de Dumnezeu și de Biserică, acolo și mai puțin au fost interesați de aceasta. Poate chiar mai mult de atât; s-au simțit în largul lor pentru că nici mama și nici tata nu erau prin preajmă să le spună să meargă la spovedit sau la slujbă, și ei deja și-au găsit mediul lor acolo.

Foarte puțini sunt cei care s-au trezit din amorțeala aceasta și fiind înafară la muncă, au reușit să-l găsească pe Dumnezeu. Stăteam și mă gândeam la exodul acesta care după unele statistici apreciază vreo 4 milioane de români plecați în străinătate. Mă gândeam iarăși, la Exodul din Vechiul Testament, la poporul evreu care timp de 40 de ani a mers în pustie călăuzit de Dumnezeu, și chiar fiind călăuzit de El, au fost multe cazuri în care ei au căzut; s-au pierdut pe ei înșiși în această călătorie prin pustiul acesta.

De ce? Tot în căutarea de mai bine, în căutarea Țării Făgăduinței, a țării în care curge lapte și miere. Noi credem că Europa zilelor noastre ne oferă această miere și lapte, dar de multe ori nu este așa. Această miere și lapte au dulceața necesară dar în aceeași măsură ascund o anumită amărăciune și din păcate acest lucru se vede. Noi cei care suntem acasă, în primul rând noi ca preoți, trăim lucrurile acestea și le vedem în copiii care rămân acasă fără părinți, în soțiile care rămân fără ajutorul soților sau soții care rămân cu toată gospodăria pe cap, și în copii care rămân fără mame. Familia este rău atacată din acest punct de vedere. Din cauza aceasta și procesul demografic din România se află într-o continuă scădere. De ce? Pentru că lumea are alte priorități și acele priorități sunt mai mult financiare decât duhovnicești. Lumea se gândește la partea financiară mai mult decât la cea duhovnicească. Și nu este bine așa pentru că trebuie să existe tot timpul un echilibru.

Și echilibrul acesta, trebuie să se observe în modul în care omul își trăiește viața. În măsură în care în viață îți faci pentru tine „material”, măcar în aceeași măsură, trebuie să facem pentru suflet și să-i dăruim și lui Dumnezeu, care din fericire nu dorește banul nostru, averea noastră.

Averea pe care i-o dăruim sunt copiii pe care-i avem, viața noastră de rugăciune, familia și tot ceea ce înseamnă jertfelnicia noastră unul față de altul. Cred că asta a uitat românul nostru! Am găsit la părintele Iustin Pârvu un cuvânt foarte frumos: „Aleargă omul până la marginea lumii ca să-și facă un rost material, iar când este acasă, nu poate să meargă nici măcar la biserica de peste drum”. Deci, vedeți că uneori românii noștri din străinătate se pervertesc, își pierd unele valori și foarte puțini sunt cei care se regăsesc pe ei înșiși și îl regăsesc pe Dumnezeu în acest exod.

Făceam referire și la Vechiul Testament: Promisiunea aceasta pe care Dumnezeu le-a făcut-o, a împlinit-o. Dumnezeu s-a ținut de cuvânt și i-a dus în această Țară a Făgăduinței. Dar să nu uităm sacrificiul pe care poporul evreu l-a făcut până aici. Și cred că poporul român se află într-un alt exod decât cel al poporului evreu, un exod în care nu cred că sunt mânați de Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu ne trimite în niciun exod într-o altă țară pentru că avem o destul de frumoasă țară, destul de bogată și de primitoare, în care încăpem și avem loc cu toții. Noi avem deja o țară a laptelui și a mierei care se numește România. Și faptul că plecăm din ea ca să căutăm o alta mai bună, este deja o chestiune la care trebuie să cugetăm mai mult, să o adâncim mai mult.

Dorința omului de a avea prea mult și prea deodată, dorința omului de a se îmbogăți peste noapte și de a sări peste anumite etape din evoluția lui personală, ne lasă să vedem rezultatele. O influență asupra Bisericii există aici. De ce? Pentru că cei care sunt plecați în străinătate, deja fiind acolo, capătă anumite idei de emancipare să spunem așa și de multe ori se întorc acasă chiar și după o lună sau două de stat pe afară se cred cu mult deasupra celor care au rămas în țara acesta.

Asistăm la o dezrădăcinare puternică a ceea ce înseamnă neam român. Asistăm, spun cu durere în suflet lucrul acesta, la o luptă a ceea ce înseamnă românismul nostru trăit în sufletul nostru. Foarte ușor, tinerii se dezic sau se leapădă de românismul din ei, de faptul că au această moștenire. Mulți dintre ei nici nu mai recunosc că sunt români. Trăim deci lucrurile acestea, cu durere o spunem, că ar fi un lucru rău să fii român. Și iată că lucrurile acestea au o consecință gravă asupra vieții și a lor de acolo, dar și acelor de aici pentru că atunci când se întorc în țară vin cu aceste idei preconcepute și încearcă să-și „emancipeze” și familia, și de multe ori încearcă să ne „emancipeze” și pe noi Biserica și iată, de aceea au și apărut în ultimul timp în mass media vechea idee că Biserica este mult înapoiată, se află în Evul Mediu iar noi ca preoți suntem mult învechiți. De ce?

Pentru că ei au ajuns, din păcate, să trăiască în străinătate altceva, care ei consideră că e bun. Numai că această „bunătate” pe care o trăiesc ei acolo, le va aduce numai o mulțumire de moment. Pe când eu cred că, ceea ce trăim noi aici acasă, chiar dacă suntem așa, mai săraci, mai necăjiți în lucrurile noastre materiale dar ce avem noi aici în suflet cred că va rămâne veșnic și nu va putea să ne ia nimeni. De aceea este foarte greu pentru noi preoții, ca să ducem o pastorație într-un mediu care lucrurile, valorile sunt într-o permanentă schimbare. Și lucrurile acestea se văd de la zi la zi. Atâta aversiune împotriva Bisericii, împotriva lui Dumnezeu! Ne face de multe ori să ne gândim la faptul că omul, cea mai frumoasă creație a lui Dumnezeu și cea mai înnobilită, mă face să cred că, poate omul n-a meritat această atenție din partea lui Dumnezeu.

Nicolle Claudia Manole

Moș Crăciun

A venit iarna. Se apropie Crăciunul. Nicolle și Roxana îi scriu câte o scrisoare moșului darnic ce aduce cadouri tuturor copiilor. Roxana întreabă:

-Oare ce ne va aduce Moș Crăciun?

-Nu știu. Sper doar să ne aducă ceva frumos!

Fetele s-au mai jucat puțin, au vorbit, iar apoi s-au așezat în pat. Au început iarăși să vorbească despre ce vor să le aducă Moș Crăciun.

-Sunt atât de entuziasmată! zise Roxy. Nu pot dormi!

-E noapte! zise Nicolle. Trebuie să dormim! Mâine dimineată vom vedea ce ne-a adus moșul.

-Dar ce îți dorești de la Moș Crăciun? întreabă Roxy.

-Un șevalet ca să pictez, răspunde Nicolle. Tu ce îți dorești?

-Eu îmi doresc un ursuleț mare de pluș și o carte de citit și de colorat.

-Gata! Acum, hai să dormim! spune Nicolle.

-Bine, răspunde Roxana.

E noapte. Fetele dorm. După ceva timp, au auzit un zgomot. Roxana îi spune lui Nicolle:

-Nicolle, hai să mergem să vedem ce este!

-Bine, Roxana! răspunde Nicolle.

Fetele coboară încet pe scări. Mirarea lor este uriașă. L-au văzut pe Moș Crăciun.

-Moșule, Moșule! strigară fetele de fericire.

Roxana, fiind mai curioasă îl întreabă pe Moș Crăciun:

-Moșule, ce cadouri ne aduci nouă?

-Dar voi ce vă doriți, fetelor? întreabă moșul.

-Eu îmi doresc un ursuleț mare de pluș și o carte de citit și de colorat.

-Iar eu îmi doresc un șevalet să pictez! completă Nicolle.

-Fetelor, voi știți că sunt copii fără hăinuțe, fără rechizite? Voi aveți tot ce vă trebuie!

-Moșule, adu-ne ce dorești tu, noi oricum suntem fericite! zice Nicolle. Avem de toate! Nu, Roxy?

-Da, Nicolle, zise Roxana.

-Moșule, nu contează ce ne aduci, noi te iubim foarte, foarte mult!
Suntem fericite că te-am întâlnit!

-Mă bucur că sunteți înțeleghătoare! spuse Moș Crăciun. Și ... totuși, când dormiți o să vă las o surpriză sub brad.

E dimineață. Fetele s-au trezit și au fugit repede la brad. Nu au primit ce și-au dorit, dar nu au fost triste. Și-au amintit ce a zis moșul. Sunt copii fără brad, fără decorațiuni să își aranjeze casa, copii care nu au nimic. Au învățat să se mulțumească cu ce au și să aprecieze ceea ce au.

Noua regină

Astăzi e o zi specială în Tărâmul Magic. Raisa, sora reginei Maribelle vine pentru prima dată în Tărâmul Magic. Regina Maribelle este regina din Tărâmul Magic. Raisa este nerăbdătoare să își viziteze sora.

-Bună, surioară! strigă Raisa bucuroasă.

-Bună ziua! Cum te numești? Cine ești tu? o întrebă sora ei.

Văzând acestea, Raisa s-a speriat.

-De ce te uiți așa mirată la mine. Ce? Nu mă cunoști?! Eu sunt, sora ta, Raisa.
Sora ta ma mică. Eu sunt!!!

Regina Maribelle fugi repede la castel. Sora ei devenea din ce în ce mai speriată.

A doua zi, Maribelle i le prezintă surorii sale pe prințese.

-Ea este Nicolle, iar ea este Roxana. Ele sunt prințese. Îți vor arăta împrejurimile.
Fetele se plimbă prin curtea castelului. Toate trei fac cunoștință.

-Dumneavoastră sunteți sora reginei Maribelle? întrebă Nicolle.

-Da, eu sunt sora ei mai mică.

-Unde locuiți? întrebă Roxana.

-Locuiesc în orașul Trandafirul din țara Crizantema.

-Nu am fost niciodată în orașul acesta, zise Nicolle. Dar, ne-am propus să mergem anul viitor, pentru că anul acesta noi trebuie să învățăm o parte din vrăjile din cartea magică.

S-a făcut seară. Toată lumea s-a dus la culcare deoarece pentru a doua zi au hotărât să meargă împreună în drumeție pe muntele Chihlimbar.

Pentru tine, școala mea

Școala iar a început, Ghiozdanul
noi l-am făcut, Cărțile le-am
pregătit
Și spre școală am pornit.

Astăzi este minunat, Colegii m-
au îmbrățișat, În școală noi am
intrat Azi e zi de neuitat!

Azi sunt foarte fericit,
Te iubesc și te-am iubit
Și te voi iubi mereu, Locul în care
învăț eu!

Cu inima deschisă
Vin eu către tine,
Sunt un copil cuminte
Și așa voi rămâne!

Pr. Dr. Pavel Vitel

Credința postmodernă: „nu” religiei, „da” spiritualității

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Iustinian Patriarhul” din București, România

The first key facet of the postmodern man's religion arises from the famous collapse of meta-narratives of modernity. Jean-François Lyotard, in *The Postmodern Condition*, stressed the idea that the entire culture of contemporary man is marked by skepticism towards the big myths of modernity: reason, science, progress, and so on. This means that the cultural power of atheism collapses. Postmodern man belongs to the an era of cultural agnosticism where the very ambiguous idea of "spirit" or "spiritual" offers a useful mediator between two poles: faith and unfaith. This idea avoids the theological meta-narrative about God, and yet not completely refuse the idea of His existence. A growing number of people find themselves suspended between the loss of old certainties, and discovering new beliefs. These people are constantly living on the border that unites and separates faith from unfaith. Therefore, it should not be surprising that postmodern man is willing to "flirt" with the sacred, albeit situated at a safe distance from it, in a textual world, often divorced from his intrinsic need for faith, and a real religious commitment. Postmodernity itself is the era of experts in "identity problems", of personality spiritual healers, of writers of "how to reassert yourself"; it is the era of "counseling boom". Therefore, postmodern religion claims a "meta-experiential" function performed today by

numerous “self-improvement movements”, deriving their seductive power from their promise of developing the experiencing the soul and the body through exercise, contemplation, self-concentration, and others. Postmodern man is a spiritual chooser, whether by his own preference or by necessity.

Key words: postmodernity, religion, spirituality, individualism, consumerism

INTRODUCERE

Èra iluministă a eliberat forțe care au schimbat pentru totdeauna gândirea de pe scena occidentală. Deși nu a primat o anumită idee, gândirea lui Aristotel, reflectată în operele unor filozofi ca Hobbes, Locke sau Descartes, a constituit piatra de temelie de gândire reduționistă a societății moderne. Acest lucru a creat acel contractualism atomistic, prezentând persoana ca fiind privată, individuală și autonomă în gândire¹. La rândul său, acesta a dat naștere deismului și scepticismului, oferindu-se astfel oamenilor posibilitatea de a refuza religia tradițională. Unii afirmă critic că astfel s-a născut cultul modern al sinelui, vorbind în același timp despre eșecul materialismului, despre nașterea secularismului steril și, mai semnificativ, despre prăbușirea spiritului comunitar². Dacă Postmodernitatea presupune respingerea Modernității și ale marilor ei proiecte³, putem observa cu ușurință că actualmente această respingere se manifestă și prin crearea unor mutații în planul conștiinței religioase. Într-o recentă revizuire asupra temei secularizării, Peter Berger, după ce a prezis faptul că secolul XXI nu va fi mai puțin religios decât precedentul său, el spune că „impulsul religios, căutarea sensului care transcende spațiul

¹ F. G. Kirkpatrick, *Community: A Trinity of Models*, Georgetown University Press, Washington, 1986, p. 13.

² A. Etzioni, *The Spirit of Community: Rights, Responsibilities and the Communitarian Agenda*, Fontana Press, Londra, 1995.

³ J. F. Lyotard, *The postmodern Condition: A Report to Knowledge*, trad. Geoffrey Bennington și Brian Massumi, Manchester University Press, Manchester, 1984.

restrâns al existenței empirice din această lume, a fost o trăsătură perenă a umanității... Ar fi nevoie de o adevărată mutație e speciei umane pentru ca acest impuls către bine să dispară”⁴. Așa cum vom vedea, și după cum sugerează și Berger, pe scena Modernității târzii putem vorbi, mai puțin, despre adâncirea secularizării și, mai mult, despre o relocare a religiozității.

Tendențe socioculturale cum sunt dezinstituționalizarea, individualizarea și globalizarea, au fost folosite de un anumit grup de autori pentru a explica actuala atenție crescută pe care omul postmodern o acordă „spiritualității” în dauna religiozității propuse de instituțiile religioase tradiționale. Practic, o spiritualitate obscură și individualistă, înțeleasă ca o dimensiune funcțională, intrinsecă a religiei, umple golul provocat de erodarea formelor de religiozitate tradițională, văzute la rândul lor ca o dimensiune formală, extrinsecă a sentimentului religios.

În cartea sa, *After Heaven: Spirituality in America Since the 1950s*, Robert Wuthnow susține faptul că, începând cu ultima parte a secolului trecut, religia a suferit o adâncă schimbare. El scrie că „spiritualitatea tradițională a locuirii spațiilor sacre a cedat locul unei noi spiritualități a căutării... cunoașterii și a înțelepciunii practice”⁵. El juxtapune termenii „locuire” și „călătorie” pentru a sublinia caracterul dramatic al acestei schimbări. A locui presupune a stăruie într-un spațiu sacru, a te simți acasă și în siguranță în universul său simbolic. A căuta înseamnă să explorezi noi învățături și practici, noi epifanii, chiar și prin realizarea unor combinații eclectică. Călătoria este văzută ca un ideal spiritual.

1. SPIRITUALITATE VS. RELIGIE – CADRELE UNUI CONFLICT IRECONCILIABIL

⁴ P. Berger, *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000, p. 3.

⁵ Robert Wuthnow, *After Heaven: Spirituality in America Since 1950s*, University of California Press, Berkeley, 1998, p. 3.

Distincția dintre „spiritualitate” și „religie” și ceea ce acești termeni au ajuns să însemne pentru foarte mulți oameni, sunt disputate de foarte mult timp și au devenit mai evidente odată cu începutul anilor '60. Astfel, religia a ajuns să fie văzută ca fiind excesiv de instituționalizată, presupunând ritualuri prescrise, căi stabilite de credință organizate și transmise de autorități religioase, ceea ce este încrustat în tradiții, prescripții etice fundamentate pe anumite texte sacre etc. . Pentru mulți, ea este asociată cu ceea ce este formal, dogmatic sau chiar patriarhal și impersonal. Unul dintre respondenții unui studiu condus de Robert Wuthnow spune că „religia este ceva care se desfășoară înafara ta. Cineva îți spune ceva de la amvon, însă eu am nevoie să știu din interiorul meu”⁶ iar un altul spune: „religia reprezintă esența instituționalizată a spiritualității, iar natura acestui proces implică faptul că, în timp ce este instituționalizată, ea este încrustată cu tradiții și inflexibilitate și, eventual, poluată de egotism și putere”⁷. Această nouă conceptualizare a relației dintre religie și spiritualitate este reliefată și de Meredith B. McGuire: „în contrast cu termenul de «religiozitate», cel de «spiritualitate» poate fi folosit ca referință pentru anumite practici și experiențe spirituale care cuprind religia așa cum este ea trăită la nivel individual... . Termenul «religiozitate» mai poate fi folosit pentru religia individuală în termeni caracteristici cum sunt: identificarea formală cu anumită tradiție religioasă, rate de participare la serviciile religioase, frecvența rugăciunilor și a citirii scrierilor sacre, a asumării unor prescripții morale ale bisericilor etc.”⁸ O definiție destul de ambiguă a spiritualității, așa cum este ea înțeleasă de omul postmodern, este oferită și de Robert Wuthnow: „spiritualitatea poate fi definită ca o stare de a fi în relație cu o ordine a realității divine, supranaturală sau transcendentă, ca o simțire sau conștientizare a unei

⁶ *Ibidem*, p. 182.

⁷ R. Wuthnow, „Spirituality and spiritual practice” în R. Fenn și R. Wuthnow (Ed.), *The Blackwell Companion to Sociology of Religion*, Blackwell Publishing Ltd. , Malden, 2007, p. 306.

⁸ M. B. McGuire, „Toward a sociology of spirituality: individual religion in social/historical context” în E. Baker (Ed.), *The Centrality of Religion in Social Life*, Ashgate, Aldershot, 2008, p. 228.

suprarealități care trece dincolo de experiența obișnuită a vieții zilnice. Interesul față de spiritualitate este exprimat, de regulă, prin credințe despre Dumnezeu și despre alte ființe divine, cum sunt îngerii, și despre întâlnirea cu aceste ființe. Spiritualitatea, însă, nu este limitată numai la aceste credințe. De exemplu, anumite persoane se raportează la spiritual ca fiind dimensiunea care transcende experiențele noastre, filtrate de contextul cultural în care trăim. Alții folosesc cuvântul «spiritual» pentru a desemna ceea ce cuprinde întreaga experiență fizică, emoțională și mentală”⁹.

Așa cum am arătat mai devreme, Wuthnow susține că spiritualitatea americană a suferit o „reordonare” recentă de la o „spiritualitate a spațiilor sacre”, specifică organizațiilor și congregațiilor religioase, la o „spiritualitate a căutării”, în care indivizii își negociază ei înșiși relația lor personală cu sacrul. Ideea de „căutare spirituală” este un pivot al analizei pe care fenomenologii și sociologii religiei o desfășoară asupra așa-zisei „spiritualități” contemporane. Și rolul instituțiilor, în această căutare spirituală, este foarte disputat. În timp ce Wuthnow este, poate, cel mai vizibil susținător al faptului că spiritualitatea încă se mai desfășoară în cadre instituționale, comune, Bradford Verter susține că, în contemporaneitate, instituțiile sunt complet irelevante pentru spiritualitate: „deși spiritualitatea este foarte ambiguu definită, atunci când este folosită în opoziție cu religia (ca în butada lamentabil de uzitată: «eu nu sunt religios, dar sunt spiritual»), ea presupune o teologie personală extra-instituțională, individualistă, foarte eclectică și rezistentă față de orice formă de dogmă”¹⁰.

David Tacey încearcă să arate ce presupune „revoluția spirituală” postmodernă, afirmând următoarele: „ea este o mișcare spontană în societate, un nou interes asupra realității spiritului și asupra efectelor sale vindecătoare asupra vieții, sănătății,

⁹ R. Wuthnow, „Spirituality and spiritual practice” în R. Fenn și R. Wuthnow (Ed.), *op. cit.*, p. 307.

¹⁰ B. Verter, „Spiritual capital: theorizing religion with Bourdieu against Bourdieu” în *Sociological Theory*, nr. 21, (2), iunie 2003, pp. 157-158.

comunității și a calității vieții. Ea este fenomenul prin care societatea noastră seculară realizează că a mers în gol și că trebuie să se restaureze la nivelul unei surse primare, o sursă care se află chiar în mijlocul experienței noastre”. Având în vedere cele scrise mai sus, nu este o surpriză să descoperim faptul că, conform unor sondaje recente, numărul persoanelor care susțin credința într-un Dumnezeu personal, în existența raiului sau a iadului, scade, în timp ce numărul celor care sunt interesați de spiritualitate crește de la un al la altul. Astfel, într-un sondaj publicat în ediția din 15 mai, anul 2001, a editorialului *Sunday Times*, 31 % dintre respondenți au declarat că sunt „spirituali dar nu religioși”. Așa cum a descoperit și Kate Hunt în cercetarea sa, „în ultimii treizeci de ani, cuvântul «spiritual» a ajuns, de la utilizarea lui tehnică în creștinism, să facă parte din vocabularul zilnic obișnuit. Spiritualitatea este acum folosită ca un concept în programele educaționale, în sănătate și chiar în domeniul comercial. [...] Oamenii spirituali sunt priviți ca fiind deschiși la minte, un lucru foarte prețuit în societatea noastră. De cealaltă parte, oamenii religioși sunt percepuți ca intoleranți, închiși și conservatori; ei cred numai în ceea ce sunt învățați să creadă,[...] nu meditează profund asupra vieții”¹¹. De cealaltă parte, spiritualitatea presupune, pentru cei care se află înafara tradițiilor religioase, o căutare profundă. Ea este vitală și subversivă, ea depășește granițele și îmbunătățește viața. Religia privește catalogarea și analizarea experienței. Ea aparține trecutului, fiind o colecție de cuvinte lipsite de viață.¹²

2. REVOLUȚIA SPIRITUALĂ – CONSECINȚĂ A INDIVIDUALIZĂRII RELIGIEI

În ultimii ani, s-a acordat foarte multă atenție așa-zisei „subiectivități interioare” și a raportului acesteia cu religia. Ideea „individualismului religios” a fost afirmată cu date

¹¹ K. Hunt, „Understanding the Spirituality of People Who Do Not Go To Church” în G. David, P. Heelas și L. Woodhead, *Predicting Religion: Christian, Secular and Alternative Futures*, Ashgate, Aldershot, 2003, pp. 160-162.

¹² C. Patridge, *The Re-Enchantment of the West*, vol. 1, T&T Clark International, Londra, 2004, p. 48.

concrete în anul 1970 de către sociologul George Gallup, care a arătat că opt din zece americani sunt de acord cu afirmația: „orice individ ar trebui să ajungă la propriile sale convingeri religioase, independent de orice biserică sau sinagogă”¹³. Astfel, nu este surprinzător faptul că în anii '80 s-a vorbit foarte mult despre termenul „sheilaism”, care provine din lucrarea lui Robert Bellah, *Habits of the Heart* și, care, descrie o religie radical individualistă, unde, așa cum arată autorul, „Dumnezeu este, pur și simplu, sinele amplificat”¹⁴. Termeni cum sunt „narcisism”, „privatism” sau „me-ism” erau folosiți pentru a descrie tendințele culturale ale acelor vremuri. De altfel, generația anilor '60, cunoscută sub numele generic de „baby-boomers”, este și astăzi considerată inițiatora „revoluției spirituale”, datorită bine-cunoscutei sale opoziții față de orice autoritate exterioară și a importanței acordate vieții spirituale interioare.

Individualizarea sau privatizarea religiei, specifică postmodernității, este în mod deosebit vizibilă în ansamblul de grupuri eterogene și rețele spirituale cunoscute sub numele de curente spirituale de tip New Age. Ceea ce unește acest ansamblu este centralitatea individului și a împlinirii sale personale. Fiecare persoană este chemată să își afle propriul adevăr pe calea experienței proprii. Obiectivul urmărit este perfecționarea sinelui care nu ține de realizări morale ale individului, ci de atingerea unei stări superioare de a fi. Această împlinire a sinelui este realizată cu ajutorul unor practici spirituale și fizice împrumutate din tradițiile religioase asiatice. În orice caz, recursul la aceste tehnici implică un optimism complet față de capacitatea umană de a ajunge la o realizare deplină a sinelui, pe care pe care fiecare și-o alege în mod responsabil.

„Mântuirea”, căutată prin această lucrare de perfecționare a sinelui, este exclusiv legată de viața de aici. Este o chestiune de atingere, în cea mai completă manieră posibilă,

¹³ Cf. Wade Clark Roof, „Religion and Spirituality: Toward a Integrated Analysis” în Michele Dillon (Ed.), *Handbook of the Sociology of Religion*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, p. 139.

¹⁴ R. Bellah, *Habits of the Heart*, University of California Press, Berkeley, 1985, p. 235.

a scopurilor pe care societatea postmodernă le oferă tuturor: sănătate, bunăstare, vitalitate și frumusețe. Concepția acestei „mântuiri” strict pământești se bazează pe o înțelegere monistă a lumii, respingându-se orice formă de dualism (uman-divin, natural-supranatural etc.). Ea pune sub întrebare și fragmentarea cunoașterii și a practicilor care frustrează ambiția modernă a progresului comunitar și individual.

Dacă cineva poate produce de unul singur, într-o manieră autonomă, o „ordine de sensuri” la o scară mai mică ce îi permite să își orienteze viața și să își găsească răspunsuri întrebărilor existențiale; dacă experiența spirituală a acestuia este condensată într-o relație intimă și privată cu ceva sau cu cineva pe care el poate sau nu să-l numească „Dumnezeu”, atunci a fi membrul unei comunități de credință nu mai este un lucru deloc important. Această predispoziție către „a crede fără a aparține” este confirmată chiar și în cazul în care indivizii oferă un sens religios căutării lor spirituale sau, cu alte cuvinte, când stabilesc o relație între credința lor personală și o anumită tradiție religioasă instituționalizată: „Mă simt creștin din punct de vedere spiritual, dar nu aparțin de nicio Biserică”; „Mă simt apropiat de budism” sau „Sunt atras de misticismul islamic”.¹⁵

O temă omniprezentă, în interiorul acestor curente de gândire spiritualiste, este ideea de călătorie spirituală, de căutare personală a unui adevăr care să se potrivească nevoilor spirituale ale călătorului spiritual. Promisiunea unei mari descoperiri, experiențe sau conexiuni: a unor dimensiuni sacre sau arhetipale ale vieții, a unei experiențe a energiei divine care se află în fiecare om, a copilului interior, a bucuriei realizării proprii vindecări, a conectării cu forțele universale ale vieții etc. . De asemenea, este reliefată superioritatea propriei călătorii spirituale asupra oricărei alteia, propuse din exterior.

Spiritualul prinde viață prin celebrarea puterilor care răsar din interiorul fiecărui individ. Participanții caută să găsească modalități prin care să activeze puteri interioare, într-un context plin de entuziasm și energie față de potențialul nelimitat al ființei umane.

¹⁵ D. Hervieu-Léger, „Individualism and the validation of faith” în R. Fenn și R. Wuthnow (Ed.), *op. cit.* , p. 166.

Descoperirea adevărului este legată de aflarea sinelui autentic, prin depășirea unor aspecte desfigurare ale sinelui. Adevărul, aici, este diferit de cel al tradițiilor formalizate, nefiind exterior, ci putând fi experimentat la nivelul inimii oricărei ființe umane¹⁶.

Datorită perspectivei lor holiste asupra persoanei umane, Paul Heelas, numește aceste curente de gândire, „spiritualități ale vieții”. Pe scurt, ideea de viață subiectivă se referă la tot ceea ce intră sub cupola experienței conștiente: de la amintiri neprovocate la senzații trupesti, de la gânduri interioare la viața integrală a minții, de la judecăți ale rațiunii obiective până la gânduri intuitive, de moment. Wade Clark Roof observă faptul că spiritualitatea a ajuns să fie asociată cu „dorul după o viață interioară reconstruită”¹⁷. Decurgând din inima vieții, spiritualitatea se exprimă ca iubire, liniște și echilibru, înțelepciunea „vocii interioare”, sănătate, bunăstare, creativitate, sentimentul unei integrări holistice, o plenitudine de viață. De aceea, o foarte mare importanță o are realizarea unității dintre trup, minte și spirit, scopul tuturor practicilor spirituale fiind acela de a-i face pe oameni să se simtă integrați.

Dimensiunea holistă a practicilor spirituale este evidențiată și de importanța acordată trupului. Așa cum arată Robert Wuthnow, „grija, în sensul atenției față de sinele aflat în călătoria sa zilnică, devine cuvântul cheie, mai mult decât nenumăratele cure recomandate de medicină sau de religiile tradiționale”¹⁸. Iarăși, așa cum comentează Wade Clark Roof: „trupul este central în experiențele de vindecare[...]. Indiferent de tipul de vindecare, toate aceste experiențe se bazează pe un sine întrupat, ce se află într-un continuu proces de idealizare și dezvoltare, iar vindecarea este doar o parte acestui

¹⁶ P. Heelas, *Spiritualities of Life: New Age Romanticism and Consumptive Capitalism*, Blackwell Pub. , Oxford, 2008, p. 29.

¹⁷ W. C. Roof, *Spiritual Marketplace. Baby Boomers and the Remaking of American Religion*, Princeton University Press, Princeton, 1999, p. 35.

¹⁸ R. Wuthnow, *After Heaven: Spirituality in America Since the 1950s...* , p. 160.

proces”¹⁹. De asemenea, idealizarea sănătății sinelui include și „spiritualul”. Și aceasta pentru că sinele întrupat este înțeles ca fiind centrul transformării spirituale, cel care dobândește sănătatea și bunăstarea spirituală.²⁰

3. SPIRITUALITATEA POSTMODERNĂ – CĂUTARE AUTENTICĂ SAU PRIZONIERAT AL CONSUMERISMULUI?

Postmodernul înflorește în climatul culturii de consum. Într-un asemenea mediu, omul postmodern trăiește cu ideea că adevărata viață este cea dominată de noi experiențe și plăceri și că scopul vieții în sine este nesfârșita căutare a unor „noi experiențe, valori și limbaje”²¹. Sensurile nu mai sunt stabile. Simbolurile sunt decupate din matrița lor originală și capătă o semnificație proprie. Noile simboluri care incită, inspiră sau oferă sentimentul conexiunii cu ceilalți devin comodități culturale, disponibile la *mall*, la televizor sau pe un CD. În acest sens, sacrul pare să fie redus, reșezat sau chiar redefinit.²² Aceste procese au implicații foarte semnificative pentru înțelegerea atât a postmodernului, cât și a vieții spirituale contemporane. R. Laurance Moore, în cartea sa intitulată *Selling God*, observă că „religia, sub numeroasele sale forme, a intrat pe piața culturală, a devenit mult mai productivă decât de așteptau detractorii ei. Ca influență independentă a câștigat bătălii foarte importante iar ca și comoditate, a satisfăcut foarte mulți cumpărători”²³. Aflându-se pe piața comodităților culturale, religia postmodernității „permite credincioșilor săi să aleagă liber dintre bunurile sale aflate la

¹⁹ W. C. Roof, *op. cit.*, p. 106.

²⁰ *Ibidem*, p. 107.

²¹ M. Featherstone, *Postmodernism and Consumer Culture*, Sage, Londra, 1991, p. 126.

²² D. Lyon, *Jesus in Disneyland: Religion in Postmodern Times*, Polity Press, 2000, p. 84.

²³ R. Laurance Moore, *Selling God: American Religion in the Marketplace of Culture*, Oxford University Press, New York, 1994, p. 276.

ofertă și să construiască pachetele care să satisfacă o întreagă paletă de stiluri de viață și de sub-culturi”²⁴.

În acest context, putem spune că religia și spiritualitatea au devenit în postmodernitate mai mult resurse culturale, chiar bunuri de consum. Așa cum spune și James Beckford: „astăzi religia este caracterizată de un mare grad de flexibilitate și de impredictibilitate. Declinul marilor religii în Occident este acompaniat de utilizarea sporadică a religiei pentru o varietate de noi scopuri. Religia poate fi combinată cu aproape orice alte idei și valori”²⁵. Această situație este sondată de Wade Clark Roof, care afirmă că în Statele Unite ale Americii „foarte mulți dintre tinerii care aparțineau celebrei generații de *baby-boomers* și care și-au părăsit bisericile și sinagogile caută acum să-și achiziționeze o nouă congregație. Ei se mișcă liber printre granițele religioase combinând elemente din tradiții diferite pentru a-și crea propriile lor sisteme religioase”²⁶.

Un număr semnificativ de autori care analizează fenomenul așa-zisei „revoluții spirituale” postmoderne, susțin faptul că etosul individualistic al acesteia se potrivește foarte bine cu spiritul vremii. De aceea, aceștia susțin faptul că spiritualitățile alternative sunt privatizate, selectate și achiziționate, dintr-un adevărat „supermarket spiritual”²⁷, de către căutătorii de împlinire personală. Unii vorbesc și despre „piața spirituală”²⁸, despre „hypermarket-ul spiritual”²⁹, despre „disneyland-urile spirituale”³⁰, despre mentalitatea de

²⁴ G. Davie, *Religion in Britain since 1945: Believing without Belonging*, Blackwell, Oxford, 1994, p. 199.

²⁵ J. Beckford, *Religion in Advanced Industrial Society*, Unwin-Hyman, Londra, 1989, p. 172.

²⁶ W. C. Roof, *A Generation of Seekers: The Spiritual Journeys of Baby Boom Generation*, Harper Collins, New York, 1993, p. 5.

²⁷ C. Lasch, *The Culture of Narcissism*, Picador, Londra, 1980, p. 14.

²⁸ H. Van Hove, „L’Emergence d’un marche spiritual” în *Social Compass*, nr. 46, 1999, pp. 161-172.

²⁹ M. Bowman, „Healing in the Spiritual Marketplace. Consumers, Courses and Credentialism” în *Social Compass*, nr. 46, (2), 1999, p. 188.

³⁰ P. Heelas, „The limits of consumption and the postmodern religion of the New-Age” în Russel Keat, Nigel Whiteley și Nicholas Abercrombie, *The Authority of the Consumer*, Routledge, Londra, 1994, p. 112.

tip „*pick and mix*”³¹ sau „cofetăria spirituală”³², despre care David Spangler susține că ilustrează metaforic, extrem de bine, scena postmodernă a curentelor spirituale.

Cultura de consum, așa cum arată Mike Featherstone, „folosește imagini, semne și bunuri simbolice, ce stimulează vise, dorințe și fantezii și, care, sugerează originalitate romantică și împlinire emoțională, prin satisfacerea narcisistă a sinelui”³³. Sacralizând consumul, deși în fapt ele sunt profund consumeriste, spiritualitățile holiste funcționează pentru a genera „imagini, semne și bunuri simbolice”, pentru a evoca „vise, dorințe și fantezii”, cu promisiunea, sugerarea sau indicarea împlinirii; cu promisiunea schimbării vieții sau a actualizării potențialităților nebanuite ale ființei umane. Colin Campbell arată faptul că spiritualitățile de tip New Age, se pliază foarte bine pe „turnura subiectivă majoră a culturii postmoderne”, stimulând consumul și contribuind astfel la sistemul capitalist.³⁴ Acest idee este evidențiată și de faptul că, cei mai mulți dintre așa-ziii „călători spirituali”, „se hrănesc” cu spiritualitatea pentru a dobândi o bunăstare psihică și nu pentru a trăi, efectiv, o realitate spirituală. Astfel, foarte mulți occidentali practică *yoga* fără să țină cont de semnificațiile sale spirituale, demonstrând astfel un interes strict consumerist³⁵, de a alege exact ceea ce li se potrivește mai bine³⁶. Kimberly Lau arată, de asemenea, că „formele acomodate ale practicilor care implică trupul (*yoga* sau *tai chi*) și produsele care le înconjoară, oferă căi tangibile de a dobândi o stare de bine, prin simplul fapt de a le consuma”³⁷.

³¹ S. Bruce, „All Wrapped Up in a Pick and Mix Religion” în *Herald*, 10 aprilie, 1993, p. 3.

³² D. Sprangler, „The New Age. The Movement Toward the Divine” în D. S. Ferguson (Ed.), *The New Age Spirituality. An Assessment*, Westminster/John Knox Press, Louisville, 1993, pp. 77-105.

³³ Mike Featherstone, *op. cit.*, p. 27.

³⁴ C. Campbell, „I Shop Therefore I Know That I Am: The Methaphysical Basis of Modern Consumerism” în Karin M. Ekstrom și Helene Brembeck, (Ed.), *Elusive Consumption*, Berg, Oxford, 2004, p. 40.

³⁵ S. Bruce, *God is Dead*, Blackwell, Oxford, 2002, p. 31.

³⁶ *Ibidem*, p. 82.

³⁷ K. Lau, *New Age Capitalism*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2000, pp. 9-10.

Un alt aspect, foarte semnificativ, este faptul că spiritualitățile holistice au o tendință structurală pentru a se îndrepta către consumerism. Desfășurându-se în cadre detraditionalizate, emancipate față de orice formă de autoritate, ele oferă un spațiu foarte generos participanților pentru a-și formula propriile opinii, pentru a urmări propriile dorințe³⁸ – de cele mai multe ori, stimulate de dinamicile culturii de consum. Astfel, pentru Zygmunt Bauman, mișcările spirituale de „împlinire ale sinelui” au ca scop „antrenarea consumatorilor perfecți”³⁹, dezvoltând la maximum capacitățile unei vieți structurate pe căutarea de noi senzații și experiențe⁴⁰. Fie că vorbim despre exercițiul alegerii, despre actul achiziționării unui anumit produs, despre angajamentul față de un scop superficial sau față de o împlinire hedonistă, despre autonomia sau pasivitatea consumatorului față de „produsele spirituale” de pe piață, este perfect clar că una sau mai multe dintre aceste elemente, în diverse combinații, pot fi aflate pe teritoriul general al spiritualităților postmoderne.

CONCLUZII

Steve Bruce, Bryan Wilson și alți cercetători autoritari ai fenomenului religios de pe scena contemporană, afirmă că înflorirea interesului față de spiritualitățile holistice ar fi doar o consecință a adâncirii secularizării, că aceste forme degenerate de religiozitate nu reprezintă decât niște rămășițe ale religiei care se află într-o cădere adâncă. Părerea noastră este, însă, că ideea relocării religiei în societatea postmodernă, a reșezării ei sub forma spiritualităților sau a altor „mutații” religioase, pare, în cele din urmă, a fi una plauzibilă. Totuși, nu împărtășim și entuziasmul pe care unii cercetătorii l-au afișat față

³⁸ J-A. Brodin, „A Matter of Choice. A Micro-Level Study on how Swedish New Agers Choose Their Religious Beliefs and Practices” în *Rationality and Society*, nr. 15, (3), 2003, p. 381.

³⁹ Z. Bauman, „Postmodern Religion?” în Paul Heelas, David Martin și Scott Lash, *Religion, Modernity and Postmodernity*, Blackwell Pub. , Oxford, 1998, pp. 71-72.

⁴⁰ J. Carrette și R. King, *Selling Spirituality: The Silent Takeover of Religion*, Routledge, New York, 2005, p. 158.

de această reînviere a religiei prin aceste noi forme de religiozitate. Și aceasta pentru că ele ipostaziază o meteahnă foarte veche a sufletului uman – aceea de a răspunde nevoii sale structurale de transcendent prin căutarea de surrogate spirituale. Căutarea spirituală este, cel puțin, respectabilă, însă, nu putem ignora faptul că ea este atât de scufundată în cultura de consum, atât de superficială, atât de lipsită de substanță, atât de profund egoistă, încât ea nu poate decât să contribuie la păcatele capitalismului.

Părintele Nicolae Achimescu, într-o frază care merită citată în întregime și care rezumă demersul nostru din acest articol, spune următoarele: „Postmodernitatea nu va reuși, în cele din urmă, să soluționeze problemele lumii, în general, și ale omului, în special, tocmai pentru faptul că prezintă tendințe și operează cu instrumente foarte diverse și, uneori, destul de contradictorii, cum ar fi: sincretismele foarte exagerate de tip «ghiveci», după gustul fiecăruia, «anarhia» uneori sufocantă a curenților de gândire și a stilurilor, principiul estetic-literar de tip «colaj», principiul metodologic «merge orice» sau cel moral «fă tot ceea ce-ți place» etc. Din necesitatea unui consens care lipsește, în această situație, bunul plac devine o virtute. Dar în acest fel, perioada Modernității și contradicțiile ei nu sunt realmente depășite, ci doar repetate încă o dată, într-o formă inversă. Cel puțin în această privință, critica față de Modernitate face trimitere și la modernității târzii, camuflați în «postmoderniști»⁴¹.

BIBLIOGRAFIE

1. Berger, P. , *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000.
2. Brodin, J-A. , „A Matter of Choice. A Micro-Level Study on how Swedish New Agers Choose Their Religious Beliefs and Practices” în *Rationality and Society*, nr. 15, (3), 2003, pp. 381-405.

⁴¹ <http://www.prorelis.ro/2015/06/12/pr-nicolae-achimescu-religia-in-postmodernitate-destinul-ei-intr-o-lume-secularizata/>, accesat la data de 29.10.2015.

3. Bauman, Z. , „Postmodern Religion?” în Paul Heelas, David Martin și Scott Lash, *Religion, Modernity and Postmodernity*, Blackwell Pub. , Oxford, 1998.
4. Bellah, R. , *Habits of the Heart*, University of California Press, Berkeley, 1985.
5. Beckford, J. , *Religion in Advanced Industrial Society*, Unwin-Hyman, Londra, 1989.
6. Bowman, M. , „Healing in the Spiritual Marketplace. Consumers, Courses and
7. Credentialism” în *Social Compass*, nr. 46, (2), 1999, pp. 181-189.
8. Bruce, S. , „All Wrapped Up in a Pick and Mix Religion” în *Herald*, 10 aprilie, 1993.
9. Idem, *God is Dead*, Blackwell, Oxford, 2002. Campbell, C. , „I Shop Therefore I Know That I Am: The Methaphysical Basis of Modern Consumerism” în Karin M. Ekstrom și Helene Brembeck, (Ed.), *Elusive Consumption*, Berg, Oxford, 2004.
10. Carrette J. , și R. King, *Selling Spirituality: The Silent Takeover of Religion*, Routledge, New York, 2005.
11. Etzioni, A. , *The Spirit of Community: Rights, Responsibilities and the Communitarian Agenda*, Fontana Press, Londra, 1995.
12. Davie, G. , *Religion in Britain since 1945: Believing without Belonging*, Blackwell, Oxford, 1994.
13. Featherstone, M. , *Postmodernism and Consumer Culture*, Sage, Londra, 1991.
14. Hunt, K. , „Understanding the Spirituality of People Who Do Not Go To Church” în G. David, P. Heelas și L. Woodhead, *Predicting Religion: Christian, Secular and Alternative Futures*, Ashgate, Aldershot, 2003, pp. 160-162.
15. Hervieu-Léger, D. , „Individualism and the validation of faith” în R. Fenn și R. Wuthnow (Ed.), *The Blackwell Companion to Sociology of Religion*, Blackwell Publishing Ltd. , Malden, 2007.
16. Heelas, P. , *Spiritualities of Life: New Age Romanticism and Consumptive Capitalism*, Blackwell Pub. , Oxford, 2008.

17. Idem „The limits of consumption and the postmodern religion of the New-Age”
în Russel Keat, Nigel Whiteley și Nicholas Abercrombie, *The Authority of the Consumer*, Routledge, Londra, 1994.
18. Kirkpatrick, F. G. , *Community: A Trinity of Models*, Georgetown University Press, Washington, 1986.
19. Lyotard, J. F. , *The postmodern Condition: A Report to Knowledge*, trad. Geoffrey Bennington și Brian Massumi, Manchester University Press, Manchester, 1984.
20. Lyon, D. , *Jesus in Disneyland: Religion in Postmodern Times*, Polity Press, 2000.
21. Laurance Moore, R. , *Selling God: American Religion in the Marketplace of Culture*, Oxford University Press, New York, 1994.
22. Lasch, C. , *The Culture of Narcissism*, Picador, Londra, 1980.
23. Lau, K. , *New Age Capitalism*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2000.
24. McGuire, M. B. , „Toward a sociology of spirituality: individual religion in social/historical context” în E. Baker (Ed.), *The Centrality of Religion in Social Life*, Ashgate, Aldershot, 2008.
25. Patridge, C. , *The Re-Enchantment of the West*, vol. 1, T&T Clark International, Londra, 2004.
26. Roof, Wade Clark, „Religion and Spirituality: Toward a Integrated Analysis” în Michele Dillon (Ed.), *Handbook of the Sociology of Religion*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
27. Idem, *Spiritual Marketplace. Baby Boomers and the Remaking of American Religion*, Princeton University Press, Princeton, 1999.
28. Idem, *A Generation of Seekers: The Spiritual Journeys of Baby Boom Generation*, Harper Collins, New York, 1993.
29. Sprangler, D. , „The New Age. The Movement Toward the Divine” în D. S. Ferguson (Ed.), *The New Age Spirituality. An Assesment*, Westminster/John Knox Press, Louisville, 1993, pp. 77-105.

30. Van Hove, H. , „L’Emergence d’un marche spiritual” în *Social Compass*, nr. 46, 1999, pp. 161-172.
31. Verter, B. , „Spiritual capital: theoretizing religion with Bordieu against Bordieu” în *Sociological Theory*, nr. 21, (2), iunie 2003, pp. 150-174.
32. Wuthnow, Robert, *After Heaven: Spirituality in America Since 1950s*, University of California Press, Berkeley, 1998.
33. Idem, „Spirituality and spiritual practice” în R. Fenn și R. Wuthnow (Ed.), *The Blackwell Companion to Sociology of Religion*, Blackwell Publishing Ltd. , Malden, 2007, pp. 306-320.

Țăpoi Maria-Magdalena

Samoilă Mârza-fotograful Marii Uniri (1886-1967)

Samoilă Mârza este o personalitate mai puțin cunoscută, dar care a avut un rol esențial în eternizarea celei mai sublime pagini din istoria românilor, și anume Marea Unire. Acesta a fost singurul care a fotografiat momente importante de la ilustrul episod din biografia României, de la 1 Decembrie 1918. Prin clișeele sale a reușit să fure o clipă din emoțiile acestui fapt istoric și să păstreze vie o frântură din viața românilor săi, care din păcate s-au pierdut în negura timpului și a istoriei. Straie de sărbătoare, steaguri tricolore înălțate spre cer, delegați oficiali și români din toate colțurile țării își văd idealul național realizat. Reîntregirea neamului aduce bucurie fără margini și, totodată, speranța unui viitor prosper și sigur. Imaginea evenimentelor de acum 100 de ani este comprimată în șapte instantanee, toate purtând amprenta lui Samoilă Mârza, care și-a câștigat pe merit titlul de „fotograf al Unirii”.

În istoria românilor, Marea Unire este un eveniment de importanță crucială, un final pentru un șir de alte fapte istorice care au marcat secolul al XIX-lea și începutul secolului XX și un început de drum pentru o Românie puternică. Evenimentele trăite de români și care i-au cutremurat până în străfundul ființei lor, drama războiului, care a însemnat nu doar amenințarea continuă a morții, foamete, o permanentă verificare sufletească, un continuu conflict lăuntric, de asemenea și pierderi umane și materiale, frica inoculată de marile puteri par a dispărea sub presiunea unei emoții care i-a acaparat pe toți cei adunați la cetatea simbol a neamului românesc. Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banatul și Maramureșul se unesc cu România. Astfel ia naștere sub ochii oamenilor din

aceste regiuni România Mare, dar mai cu seamă în ochii și în obiectivul fotografic al lui Emanuil Samoilă Mârza.

„Fotograful Unirii” și al românilor, Samoilă Mârza a oferit o nouă sursă de informare pentru istoria noastră contemporană, ilustrând eforturile poporului român și ale conducătorilor săi din ultimii o sută de ani pentru consolidarea României Mari și a integrității românilor, opera sa având pe lângă caracterul istoric și unul cultural, reprezentând, totodată, o adevărată arhivă etnografică. Fotografiile sale sunt o adevărată lecție de istorie, o cale sigură de a cunoaște trecutul, de ai întâlni pe cei care au consolidat prin credință, curaj, perseverență, luptă și voință acest stat.

Se naște la 18 septembrie, în satul Galtiu, comuna Sântimbru, județul Alba. Face șase clase primare la Școala poporală confesională română unită (greco-catolică) din Galtiu, după care urmează șase clase de liceu la Alba Iulia. Între 1909-1911 este trimis de către părinți în ucenicie la fotograful sibian Iainek, de la care învață să fie fotograf, episod biografic care nu este lipsit de însemnătate, pentru că acum se naște o vocație, profesie pe care o va practica cu pasiune până la sfârșitul vieții.¹ În 1914, după începerea Primului Război Mondial, Mârza este recrutat în armata austro-ungară, ca de altfel majoritatea tinerilor din Transilvania, și trimis pe front în Galiția. În 1916 Mârza este încadrat în serviciul topografic și fotografic al armatei.²

Spre sfârșitul războiului, Samoilă ajunge la Trieste, Italia, de unde va pleca la Viena. Aici staționează pentru scurt timp împreună cu ceilalți militari români din armata austro-ungară, supuși acțiunii de retragere hotărâtă de Consiliul Național Român Central, care organizează principalele acțiuni pregătitoare unirii românilor în această perioadă.³ De exemplu, în prezența lui Iuliu Maniu, reprezentantul Consiliului Național Român la Viena și a generalului Boienaru s-au desfășurat o serie de manifestări într-un timp scurt în favoarea unirii românilor într-un singur stat unitar național. Ecoul acestor demersuri s-a resimțit în întreaga Europă. La Viena a fost organizată o slujbă religioasă de sfințire a primului drapel tricolor al Consiliului Național Român Militar (14 noiembrie 1918). Samoilă Mârza reușește să immortalizeze trei secvențe de la solemnul eveniment, și care au rămas singurele poze-document de la acest episod semnificativ pentru istoria națională a românilor.⁴

¹ http://www.dacoromania-alba.ro/nr33/samoila_marza.htm

² http://www.dacoromania-alba.ro/nr33/samoila_marza.htm

³ https://ro.wikipedia.org/wiki/Samoilă_Mârza

⁴ http://www.dacoromania-alba.ro/nr33/samoila_marza.htm

Fotograful Unirii” urmează ruta Viena-Zagreb-Belgrad-Timișoara și reușește să ajungă acasă cu patru zile înainte de desfășurarea Marii Adunări Naționale. Participă la organizarea plecării unei delegații din satul său natal, Galtiu, la Alba Iulia, nu fără a immortaliza acest lucru prin trei clișee cu sătenii care mergeau la Marea Adunare Națională⁵.

După o distanță de aproximativ 11 km ajunge împreună cu sătenii în jurul orei 11, pe o vreme mohorâtă, cărând aparatul cu burduf, trepiedul și clișeele de sticlă pe bicicletă. Fără să se gândească la faptul că urmează să aibă un rol crucial în cadrul acestui eveniment, dar cu speranța în suflet, s-a prezentat alături de mii de oameni la proclamarea României Mari, la Alba Iulia. Aici, lui Mârza nu îi este permis să intre în sala unde urma să fie semnat actul Unirii, deoarece nu avea „credențional” (permis de acces la adunarea din Sala Unirii). Fusese angajat de organizatori un fotograf german din Alba Iulia, Arthur Bach, care însă nu s-a mai prezentat (de frică sau pentru că nu era de acord cu evenimentele care se derulau).⁶ Astfel ca, din sală nu există nicio imagine. Samoilă a reușit să realizeze doar cinci fotografii cu aspecte de la Marea Adunare Națională, dintre care trei cu mulțimile entuziaste venite și două cu tribunele oficiale la care a fost citit actul unirii în fața Marelui Sfat Național și a poporului de către dr. Aurel Vlad, Miron Cristea și episcopul greco-catolic Iuliu Hossu.⁷

La aceeași dată mai realizează o fotografie cu stegarul Ion Arion (împușcat în gara din Teius în timp ce se deplasa spre Alba Iulia de către garda maghiară și înmormântat a doua zi după unire în biserica ortodoxă din Maieri I, Alba Iulia, devenind primul martir al mărețului act istoric de la 1 Decembrie 1918).⁸ Tehnica destul de greu manevrabilă, aparatul, trepiedul, clișeele pe sticlă foarte grele și prin urmare dificil de mutat dintr-un loc în altul, dar și condițiile meteorologice neprielnice fotografiei, fiind vreme înnorată motivează numărul redus de fotografii.⁹

Din relatarea de mai târziu a cumnatei lui Mârza, Mărioara Mârza, reiese faptul că tatăl lui Samoilă i-a cumpărat aparatul de fotografiat care valora prețul unei perechi

⁵ Radu Mârza, *Albumul Marii Uniri-Samoilă Mârza-The album of the Great Union*, Monitorul Oficial Editură și Tipografie, București, 2018, pag.7

⁶ <http://www.istorie-pe-scurt.ro/povestea-lui-samoila-marza-unicul-fotograf-al-unirii-din-1918>

⁷ <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/cele-5-fotografii-ale-unirii-aparatul-lui-marza-a-fost-cumparat-pe-o-parechie-de-boi-598035.html>

⁸ Aurel Sîntimbrean, Horea Bedeleian, Aura Bedeleian, Lucian Muntean, *Samoilă Mârza-1886-1967 –Fotograful Unirii Transilvaniei cu România-1 Decembrie 1918*, Alba Iulia, Editura Alexandria Publishing House, 2016, pag.80

⁹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Samoilă_Mârza

de boi.¹⁰Aparatul cu burduf, legat pe port-bagajul nelipsitei sale biciclete a participat și la alte manifestări naționale, făcând parte multă vreme din dotarea lui Samoilă Mârza, fiind singurul martor tăcut și direct al istoriei, al acestui moment de o importanță ilustră.

Cu acesta Samoilă a immortalizat vizita regelui Ferdinand I din anul 1919 de la Alba Iulia, Abrud și Câmpeni, precum și momente de la încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria (22 octombrie 1922). A participat la Țebea la serbarea comemorativă a 100 de ani de la nașterea lui Avram Iancu, precum și în anul 1929 la Alba Iulia la seburile Unirii organizate cu prilejul împlinirii a 10 ani de la unirea Transilvaniei cu România.¹¹

Albumul „Marea Adunare de la Alba Iulia în chipuri”

La începutul anului 1919 Mârza publică într-un album intitulat „Marea adunare de la Alba Iulia în chipuri”, prezentat elogios și în paginile ziarului „Alba Iulia” din 10 martie, imaginile realizate cu ocazia Marii Uniri. Un exemplar a fost depus de către delegația româna la Conferința de pace de la Versailles, ceea ce a sporit importanța și valoarea acestui album documentar elaborat în cinstea unirii românilor. Alte exemplare au fost trimise și regelui Ferdinand I, primului ministru Ion I.C. Brătianu, președintelui Consiliului Dirigent Iuliu Maniu, generalului francez Henri Mathias Berthelot și altor personalități ale vremii.

Regele i-a trimis felicitări, apreciindu-i inițiativa și realizarea, acceptând ca Samoilă Mârza să facă parte dintre furnizorii curții regale, iar generalul Berthelot i-a trimis un abonament de călătorie pe toate căile ferate franceze. În memoriile sale, la 27 aprilie, Nicolae Iorga menționa: „Mi se aduce din Ardeal un admirabil album al fotografului Samoilă Mârza, înfățișând ultimele manifestări.”¹²

În 1924, în urma unei audiențe la primul ministru Ion I. C. Brătianu, reușește să obțină fonduri pentru continuarea pictării Catedralei Ortodoxe din Alba Iulia, începută de către pictorul Constantin Petrescu și abandonată nejustificat după încoronarea regelui Ferdinand I din anul 1922. Cu ocazia sărbătoririi a unui deceniu de la Marea Unire, Samoilă Mârza a fost decorat de către oficialități.¹³ Treptat însă tăcerea s-a lăsat asupra sa !

¹⁰ Aurel Sîntimbru, Horea Bedeleian, Aura Bedeleian, Lucian Muntean, *op.cit*, pag.19.

¹¹ Radu Mârza, *op.cit*, pag.18.

¹² https://ro.wikipedia.org/wiki/Samoilă_Mârza

¹³ http://www.dacoromania-alba.ro/nr33/samoila_marza.htm

Samoilă Mârza în memoria contemporanilor

Este regretabil faptul că, o personalitate ca Samoilă Mârza, în pofida muncii și pasiunii sale cu o importanță istorică pentru români și România, a ajuns să trăiască aproape în sărăcie. Singurul fotograf prezent la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia care a surprins episoade semnificative de la Marea Unire, singurul care a immortalizat cu aparatul său cu burduf zâmbetele înflorite pe chipurile încercate de asprimea unor evenimente tulburătoare care s-au efasat la auzul strigătelor frenetice: „Trăiască România Mare!”, a fost nevoit să se recunoască învins în fața paupertății. Drept dovadă, acesta a folosit aproape 60 de ani același aparat foto vechi, cu care a eternizat cunoscutele evenimente de la 1 Decembrie 1918. Datorită lipsurilor materiale a fost obligat să-și vândă unele clișee pentru a valorifica sticla specială din care erau confecționate.¹⁴

Aparatul său de fotografiat, care a reprezentat doar un punct în spațiul acestei perspective strălucite a Unirii, dar care a avut un rol important prin immortalizarea unui astfel de eveniment hotărâtor în biografia neamului românesc, a fost achiziționat direct de la proprietarul său, Samoilă Mârza, de către directorul Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, prof.dr.Gheorghe Anghel, în 1967, alături de alte clișee legate de acest episod istoric. Cu banii obținuți prin vânzarea aparatului cu burduf, Mârza si-a cumpărat un aparat modern, cu care dorea să realizeze mai multe fotografii cu ocazia semicentenarului Unirii. Nu a mai avut posibilitatea de a înfăptui acest lucru, întrucât a murit la data de 19 decembrie 1967 din cauza unei boli incurabile. Ultimul său album „Marea Adunare de la Alba Iulia în chipuri” l-a dăruit fostului dictator Nicolae Ceaușescu în 1966, în timpul vizitei acestuia la Alba Iulia.

Nefiind de ajuns traiul sărăcăcios în care a fost nevoit să trăiască, Mârza a primit și după moartea sa o dovadă de nerecunoștință oarbă până la absurditate. Unul dintre istoricii de la Muzeul Național al Unirii a descoperit cu stupeoare că rămășițele lui Samoilă Mârza au fost pe punctul de a fi exhumate de firma care administrează cimitirul în care se află mormântul fotografului, în Alba Iulia. Pe monumentul funerar fusese lipită o somație pentru neplata taxei de concesiune a locului de veci. La intervenția mai multor istorici, mormântul a fost salvat. Pe monumentul funerar de la căpătâiul marelui fotograf

¹⁴ Aurel Sîntimbru, Horea Bedeleian, Aura Bedeleian, Lucian Muntean, *op.cit*, pag.77-78.

se poate vedea o fotografie care simbolizează un gest modest de recunoștință pentru cel care a fost Samoilă Mârza, fotograful Unirii.¹⁵

Mărturii despre condițiile precare în care acesta trăia apar în cartea „Brazilii se frâng dar nu se îndoiesc”, scrisă de Ion Gavrilă Ogoranu: „Ajunsesse rău din punct de vedere material, odată cu decăderea meseriei de fotograf(...). Cât a mai fost în putere se ducea să mai fotografieze nunțile, botezurile și înmormântările din satele cele mai îndepărtate ale județului. Când n-a mai putut, s-a resemnat în sărăcia lui, se împăcase cu soarta, era blând, trăind în apropierea lui Dumnezeu”. Tot în aceeași carte citată este scris faptul că: „După un timp, n-a mai venit la noi. Soția a întrebat de el, dar nu știa nimeni ce a făcut, apoi am aflat că a fost găsit într-o burdă rece (casă dărăpănată), mort cine știe de când. După moartea lui, și după ce *geniul Carpaților* ne-a redat istoria, fotografiile lui Samoilă Mârza au început să aibă trecere, intrând și în manualele școlare. Careva a scos chiar o broșură despre viața și activitatea lui. Dar n-a știut sau i-a fost rușine să scrie că cel care a immortalizat pe veci Marea Unire de la Alba Iulia a răbdat în mizerie și a murit de foame”.¹⁶

Prin eforturile deosebite de a marca serbările unirii din anul 2003, primarul comunei Sântimbru alături de domnul ing. Aurel Sîntimbreaan, nepotul defunctului fotograf au dezvăluit un frumos bust al lui Samoilă Mârza, executat de sculptorul albaiulian Borteș Narcis Dumitru și amplasat în parcul satului, la ieșirea spre Coșlariu, nu departe de casa părintească, odată cu lansarea cărții „Samoilă Mârza-1886-1967-Fotografal Unirii Transilvanice cu România”.¹⁷

Moștenirea lui Samoilă Mârza. Arta și păstrarea memoriei istorice

Despre rolul fundamental al fotografiilor realizate de acesta vorbește Tudor Roșu, istoric la Muzeul Național al Unirii: „Importanța fotografiilor este covârșitoare, dată fiind importanța evenimentelor. Imaginile de masă ne permit să vedem numărul mare de oameni. Ulterior, au fost folosite și pentru a demonstra cât de democratic a fost actul Unirii. În poze se zăresc și pancarte, ceea ce ne ajută să ne dăm seama de unde au venit participanții, din ce sate proveneau.”¹⁸

¹⁵ <http://www.mediafax.ro/social/reportaj-singurele-fotografii-ale-unirii-de-la-1918-samoila-marza-a-ajuns-intamplator-fotografal-unirii-la-patru-zile-de-la-intoarcerea-din-razboi-galerie-foto-11732070>

¹⁶ Ogoranu, Ion Gavrilă, *Brazilii se frâng, dar nu se îndoiesc*, Editura Marineasa, Timișoara, 1999.

¹⁷ Radu Mârza, op.cit, pag.23

¹⁸ <http://www.mediafax.ro/social/reportaj-singurele-fotografii-ale-unirii-de-la-1918-samoila-marza-a-ajuns-intamplator-fotografal-unirii-la-patru-zile-de-la-intoarcerea-din-razboi-galerie-foto-11732070>

Cele câteva instantanee capturate de la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia transmit un numar nemărginit de trăiri și sentimente, fără de care ecoul mărețului eveniment nu ar răsună și astăzi în conștiința fiecărui român sau culoarea acelei epoci nu ar rămâne vie în paginile cărților de istorie. Samoilă Mârza a oferit o dovadă a veridicității și a modului democratic în care s-a realizat actul Unirii, datorită speranței și entuziasmului său în fața acestui episod crucial pentru istoria României.

Dacă ar fi surprins un prezent care vorbește doar pentru cei care îl trăiesc efectiv, ar fi fost ne semnificative, dar fotografiile sale surprind un trecut care stă sub semnul tăcerii și care nu mai poate fi atins, prin urmare, aceste clișee capătă o valoare simbolică și prețioasă pentru cei curioși să afle punctele de plecare ale țării lor, România.

Din păcate, numele lui Samoilă Mârza este mai puțin cunoscut decât fotografiile sale, însă acest lucru nu îi neagă, în schimb, valoarea artistică și istorică, redând prin arta lui o bucată de istorie, fără de care existența noastră ca popor ar fi fost pusă sub semnul întrebării, nu ar fi existat o dovadă a veridicității evenimentelor care au dat naștere României Mari

BIBLIOGRAFIE:

I. Cărți de specialitate

1. Anghel, Gheorghe, *Samoilă Mârza, fotograful Unirii (1866-1967)*, în „Apulum”, VII/II, 1969, p. 161-174.
2. Aurel Sîntimbrean, Horea Bedeleian, Aura Bedeleian, Lucian Muntean, *Samoilă Mârza-1886-1967 –Fotograful Unirii Transilvaniei cu România-1 Decembrie 1918*, Alba Iulia, Ed. Alexandria Publishing House, 2016.
3. Ișaeș, Maria, *Samoilă Mârza, 1886-1967. Fotograful Unirii Transilvaniei cu România, Decembrie 1918*, Alba Iulia, Sântimbru, Editura „Altip”, Alba Iulia, 2003.
4. Ogoranu, Ion Gavrilă, *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc*, Editura Marineasa, Timișoara, 1999.

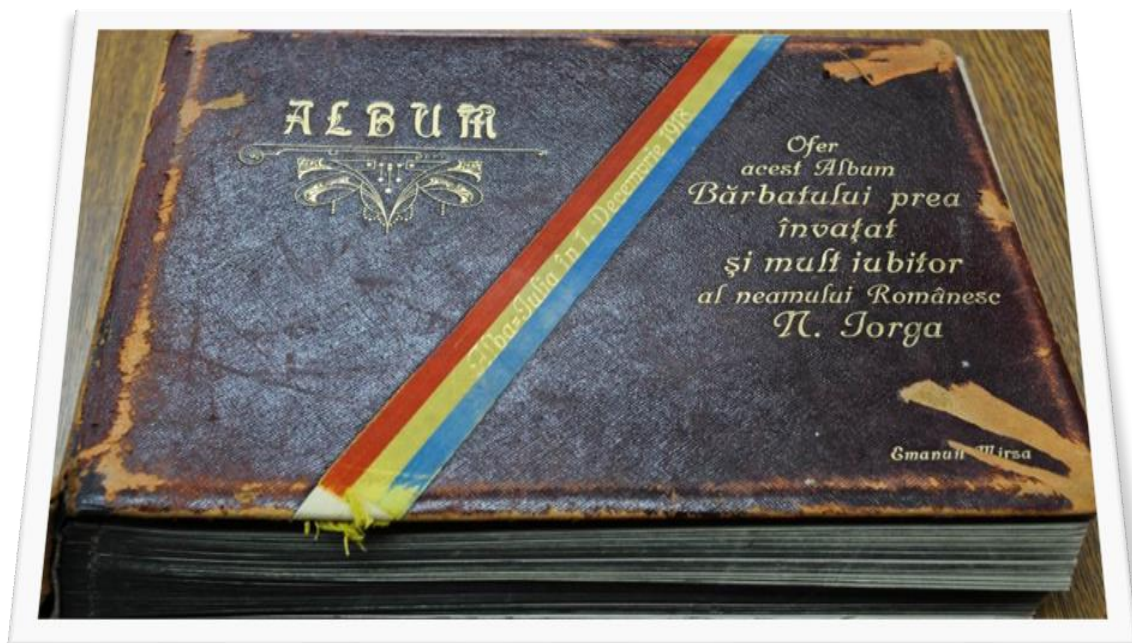

5. Mârza,Radu, *Albumul Marii Uniri-Samoilă Mârza-The album of the Great Union*, Monitorul Oficial. Editură și Tipografie, București, 2018.

II. *Resurse on-line*

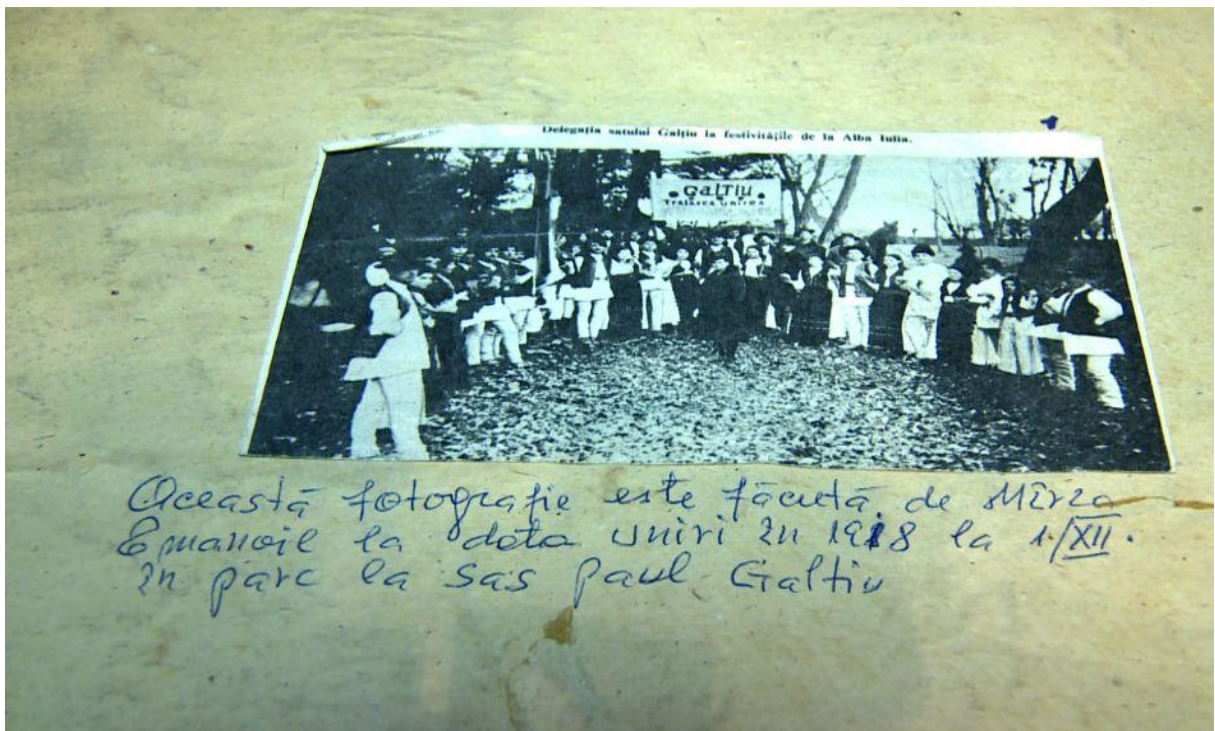
- 1.https://ro.wikipedia.org/wiki/Samoil%C4%83_M%C3%A2rza
- 2.<http://www.istorie-pe-scurt.ro/povestea-lui-samoila-marza-unicul-fotograf-al-unirii-din-1918/>
- 3.<http://jurnalul.ro/special-jurnalul/cele-5-fotografiile-ale-unirii-aparatur-lui-marza-a-fost-cumparat-pe-o-parechie-de-boi-598035.html>
- 4.<http://www.mediafax.ro/social/reportaj-singurele-fotografii-ale-unirii-de-la-1918-samoila-marza-a-ajuns-intamplator-fotograf-ul-unirii-la-patru-zile-de-la-intoarcerea-din-razboi-galerie-foto-11732070>
- 5.<https://www.youtube.com/watch?v=BXy4VO9QXfY>
- 6.<https://momenteistorice.ro/singurul-fotograf-al-unirii-din-1918-o-viata-de-poveste-si-o-moarte-rusinoasa-pentru-statul-roman/>
- 7.<http://www.radiounirea.ro/samoila-marza-din-galtiu-a-facut-cea-mai-importanta-fotografie-din-istoria-romaniei-dar-a-murit-de-foame-in-conditii-inumane-42674.html>

Albumul „Marea Adunare de la Alba Iulia în chipuri” Pagini din albumul oferit lui Nicolae Iorga

Sfintirea drapelului Consiliului Național Român- Viena

Delegația din Găltiu în ziua plecării spre Alba-Iulia

4.) Vorbirea P. S. S. episcopul Caransebeşului Dr. Miron E. Cristea către
poporul din »Tara Hategului« şi jur în Alba-Iulia la 1 Decembrie n. 1918.

89617

Discursul P.S.S Miron Cristea

5.) Vorbirea Doct. Mădăraş Dr. Aurel Vlad cu ocazia constituţiei în
Alba-Iulia la 1 Decembrie n. 1918 ridicând mâna în semn de jurământ
naţional, alături de alţi funcţionari ai statului românesc pe scena

Discursul Dr. Aurel Vlad

11.) Armata română a Maestăzii Sale Regelui Ferdinand I. al României
în Alba-Iulia la 19 Decembrie n. 1918.

Armata română la Alba-Iulia, 1918

13.) Sfințirea steagului Jandarmeriei Române în Alba-Iulia la 28 Decembrie
n. 1918 în prezența Reg. 5 de Vânători cu drapelul dela măreșeț.

Sfințirea steagului Jandarmeriei Române la Alba-Iulia

15.) În așteptarea trenului. — Oficerii Români așteaptă sosirea D-lui general Berthelot la Alba-Iulia în 1 Jan. n. 1919.

În așteptarea gen. H. Berthelot-1 ianuarie 1919

Încoronarea de la Alba-Iulia

Ștefan Vitel

DOMNIȚEI MELE

De dorul tău,
Gândul mă doare
Și tot pieptul pân la cingătoare.
De când tu nu mi-ai zâmbit
Domniță mioară,
Trupul mi s-a mistuit,
Dracu parcă-mi dă povețe
Și parcă de la el aștept blândețe
În stomac îmi șade prânzul
Cum ar putrezi în iapă moartă, mânzul
Glasul tău acum trist și stins
Face totul rău ca dinadins.
Numai curcile îmi dau binețe
Și pereții îmi dau tristețe
Tot aleanu-n trup pleznește
Și se zbate ca un pește.
Dar aștept ziua cea bună
Domniță mioară,
Când oi plezni sub clar de lună,
Mâna poate o înțepeni
Ca un clește n măruntaie,
Mațele or ieși afară,
Câinii de mi le-o mâncară.
Doar vântul de m-o jeli
Poate nu m-o dojeni,
Domniță căprioară!

Geometrie

Mi-ai dat un cerc de suferință ce n-are
nicăieri circumferință
ci numai raza deznădejdi în infinit
unde nimeni n-a răzbit.
Acum pot oriîncotro pătrunde fiind
că n-am s-ajung nicicând apoi
niciunde.

CORNELIEI

Mai îmbolnăvit
De toamnă
Doamnă,
De tristețile
Din tine
Din belșug de
De lună pline,
De tot zisul tău ce zis
În amurg de toamnă scris
De tot gândul tău
ascuns
Unde nimeni n-a
pătruns.
De ce-ai spune
Dacă aș ști
Că-ntr -o zi mă vei iubi.

Suport totul cu certitudinea
unui oracol uitat
dar care mai bobăne prin somn
despre aceleași catastrofe.
Într-o zi totul se va trezi fără mine
și absența mea va face să renască totul
cu înverșunare.
Viața gălgâie în mine
ca-ntr-o oală înfierbântată
gata să scuipe totul afară
dar se teme s-o facă.
Lumea asta în care
trăiesc fără să simt,
în care am uitat totul
iubirea,
ura
în care îmi amintesc
doar tristețea
care nu e a îngerilor
ci a demonilor.
Lumea asta va fi posibilă
abia după dispariția mea
din textele scrise
ale oamenilor
care încă mai cred că exist.

Râsete de dincolo.

Parcă obsesiile altora
împart camera în două
și ecoul nu știe încotro,
în mintea mea sau a lor.

Prieteni vechi mă
agasează
cu invitații virtuale,
întâlniri neîntâmpate.

chat:

și vorbe între fire
electricitate stearpă.

Nu mai există
particulă și
antiparticulă;

Contrariile care se ating,
le înfrunt eu.

Voci parcă inexistente
despicate de ecouri
de râsete,
obsesiile altora
din lumile lor
doar virtuale.

Fără punctuație

Poate reușești să-ți
întinzi ultimele aberații
pelicula nu suportă mai
mult de
câte supraviețuiesc
dimineții
iar psihologia de budoar
patrulează inutil
între coridoare
ieri gândeam
atât de bine
tot
încât nostalgiile
îmi sunt premise
peste
limita normală
a zilei
vocile se suprapun
simetric
locul de unde-ți rumegi
obsesiile
pe 3,5mm sau A4

Cineva a ridicat nivelul
conversației balans în
aer
deja respirabil
nu mai e mult
și ochii mi s-or deschide
spre cearcăne
mai întâi
apoi slalom prin
piele
mai există reflexe
în creierul ăsta
bătrân
și curând
fraze întregi
vor supura
înspre înafară
totul în balans
acrobatic
până nu coboară
nivelul conversației.

Fotografii premiate la concursul „35Award ” în 2018 și în 2019

Interferențe culturale (Siretețel) = ISSN
2601 - 7687, ISSN-L 2601 - 7687